

“INGLIZ VA O’ZBEK HIKOYACHILIGIDA BOLA OBRAZINING BADIY TALQINI”

Achilova Gulhayo Ismailovna
Toshkent davlat transport universiteti
Tayanch doktoranti

Annotatsiya

Badiiy adabiyotda ingliz va o’zbek asarlarida ona va bola obrazining o’ziga xos xususiyatlarini o’rganish, adiblaning adabiy-estetik va obraz yaratish mahoratini tahlil etishdan iborat. Maqolada ingliz va o’zbek adabiyotida ona va bola obrazini G’arbda va Sharqda badiiy gavdalantirishdagi adiblar mahorati, asarlarining tili va uslubidagi individual jihatlarini aniqlanadi.

Kalit soʻzlar: ona-bola, obraz, badiiy talqin, poetika, xarakter, mikroxtoronotop, ijodiy fantaziy.

Kirish

Ingliz va o’zbek hikoyalarida mohirona qo’llangan badiiy tasviriy vositalar, badiiy detallar tahlili orqali ayol va bola personajlarning turli yoshdagi ichki va tashqi portretini tasvirlashda o’ziga xos uslubini qiyosiy-tipologik jihatdan aniqlash hozirgi davr zamonaviy adabiyotshinuslok olidad turgan muhim vazifalar sirasiga kiradi. Bu yo’nalishda deyarli tadqiqot amalga oshirilmaganligi, ona-bola obrazining badiiy portretini asarlarda ifodalanishi va ularning badiiy talqini tahliliy o’rganish dolzarbligini ko’rsatadi.

Asosiy qism

Ingliz va o’zbek tillari badiiy asarlaridagi ona-bola obrazining poetikasi, tasnifi, xarakter dinamikasi, adiblar ijodida aks etgan ingliz va o’zbek millatiga xos xususiyatlar, ingliz va o’zbek onalarining mukammal, bokira va soflik timsoli bo’lgan odatiy obrazidan farqli bo’lgan noan’anaviy ona mikroxtoronotopini yaratish mahorati muallif g’oyasining mantiqiyliigi va ijodiy fantaziyasining kengligi mezoni asosida aniqlangan. Shuningdek, bola obrazi ham keng o’rganilib, jamiyatda ona-bola obrazining uzviy bog’liqligi asoslangan. Maqolada Clarice Lispectorning “The Smallest Woman in the World”asari, Cynthia Ozickning “Rosa”asari, Jamaica Kincaidning “Girl” asarlari, Xoliyor Safarovning “Qo’ng’iroqchali bolakay”, “Qo’g’irchoq”, “Ona”, Normurod Norqobilovning “Enatosh”, “Sut sotuvchi bola”

hikoyalari, Ahmad Azamning hikoyalari, Baxtiyor Nuriddinovning “Onaizor”, Rahmat Fayziyning “Ona”, Hulkar Toymanovanning “Bola” kabi bir qancha hikoyalar to’plami o’rganish va tahlil etish uchun tanlangan.

Xoliyor Safarovning “Qo’ng’iroqchali bolakay” hikoyasida, asosan bola obrazi yoritilishiga harakat qilingan. Matnda oilaviy muammolarga duch kelgan oila haqida gapiriladi, asosiy e’tibor markazi Ma’sumaga qaratiladi, u o’g’li Shukur to’g’risida qayg’urib, uning so’zlasha olmaslik muammosini atrofida voqealar rivojlanadi. Tibbiy yordam qidirishga urinib ko’rganiga qaramay, Shukur gapirmaydi yoki belgilarga javob bermaydi. Uning bu holati onasi va boshqa oila a’zolarini xavotirga soladi. Hikoya shuningdek, xususan Masuma va uning eri, Maxfirat opa esa bolaning holatidan qiziqib xabar oladi va bolaning bunday yomon holatga kelishiga Masumani ayblaydi. Hikoya yangi tug’ilgan bola- Ne’matjon,, oilaga umid olib keltiradi, balki Shukur holati uchun hal qilishi kerak bo’lgan muammolarni yakunini taqdim etadi. [1]

Normurod Norqobilovning “Sut sotuvchi bola” hikoyasida ko’chaning yuklariga chidagan, bolakayning og’ir yukni ko’tarishga urinishlari, bir tomondan, uning oilasiga qarshi bir zumda bo’lgan boshqa yo’nalishga qaramasdan qo’llaridagi og’ir yuk bilan ham bog’liqdir. Bu ayniqsa muallimasining darg’azab aftini ko’z oldiga keltirish bilan ifodalanadi. Bolakayning bir tomondan, u tadbirlariga ta’sir ko’rsatmaydigan qo’llaridagi yukni ko’tarishga urinishi, uning jamiyatning qo’llab-quvvatlash tizimiga ishonchini yo’qotishiga olib keladi. Muallimasi va uning oilasi o’rtasidagi munosabatlarda, muallimasi Bolakayga darsda yuqori ohangda ularga qarshi qo’llab-quvvatlashga urinishlari, uzoq vaqt davomida muammolarga olib keladi. Bunday holatlarda, Bolakayning yengilgani bir zumda aniq emas, ammo u o’zini o’zi qo’rqituvchi muammolariga ko’ra uning qo’llab-quvvatlash tizimiga ishonchining pastligini ko’rsatishi mumkin. Bu, oila a’zolari orasidagi munosabatlarning murakkabligini va uning jamiyatning ularning hayotida o’ynagan roli haqida bir nazardek go’yo. [2]

Yoki ingliz asarlaridan, Jamaica Kincaidning “Girl” asariga e’tibor qaratadigan bo’lsak, hikoya, qizning (imkon qadar) onasidan eshitgan bir so’zdan iborat bo’lgan 650 ta so’zlik muloqotda bir nechta vazifalar ro’yxati va qanday qilib bajarilishi kerakligini ko’rsatadigan bir qayta-mulohazalarni o’z ichiga oladi. U qizning onasidan eshitgan buyruqlarini va onasining unga qayta-mulohaza qilmoqchi bo’lgan ravishini eslatadi. Ona qizga maslahatlar beribgina qolmay, balki uning hayot va kunlik vazifalarini bajarish yo’li haqida tavsiyalar beradi. Inson bir kishi uning o’nlab o’tgan yillarida u yerda odamning aytib chiqqan so’zlarini o’rganadi

va bu eng ko'p ko'rgan til bo'ladi, chunki bu o'nlab o'tgan yillarda u onasi o'zining yosh qizligida onaga qanday gaplashishini o'rgatadi, shuning uchun u bu haqida hech narsani bilmaydi.

Hikoyada, onaning ovozi gaplashganida qizning o'zgarish tushiruvchi va tanqidi tavrda tinglanadi, unda qizning "tis'ish qilishi" mumkin ekanligi ko'rsatiladi. Misol uchun, qisqa hikoyada ona, "yakshanba kuni qizil kabi yurishga harakat qil, va hozirroq aytayotgan odam bo'lishga niyat qilmasligingni aytadi." [3] Hikoyada vaqti-vaqti bilan qizning "ammo men yakshanba kuni benna g'oyasini ko'rsatmayman va ayol ta'lim mashxaradagi g'oyamni hech qachon ham o'rtirmayman" deya onaga ishonch bildiradi, unga kutilgan taraqqiyotni ko'rsatadi. Hikoya bo'yicha ona o'zining madaniyatiga oid ma'naviyatlarni qiziga o'tqazib bermoqda. Ona doim qiziga o'zinikini "mukammal" ayolga ayolga aylanish uchun qanday qilib bo'lishi kerakligi haqida eslatadi, ularning yashagan jamiyating qoidalari bilan mos kelishini ta'minlaydi. [4] Bundan tashqari, onaning qiziga belgilangan vazifalari va harakatlari to'g'ri to'liq qandayligini bir erkakning vazifalari bilan bog'lab olingan. Kinkeidning ko'pchiligi yozuvidagi qismlari kabi, "Qiz" ham o'zi va onasi orasidagi munosabatiga asoslanadi. Jamaika Kinkeid ushbu qisqa hikoyaning asosi Antigua shahrida o'tkazilganini intervyularda so'zlab bergan.

Xulosa

Ingliz va o'zbek tillari badiiy asarlaridagi ona-bola obrazining poetikasi, tasnifi, xarakter dinamikasi, adiblar ijodida aks etgan ingliz va o'zbek millatiga xos xususiyatlar, ingliz va o'zbek onalarining mukammal, bokira va soflik timsoli bo'lgan odatiy obrazidan farqli bo'lgan noan'anaviy ona mikroxtrotopini yaratish mahorati muallif g'oyasining mantiqiyliigi va ijodiy fantaziyasining kengligi mezonida aniqlangan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xoliyor Safarovning "Qo'ng'iroqchali bolakay" , «*Ijod olami*» jurnali, 2018 yil, 6-son.
2. Normurod Norqobilovning "Sut sotuvchi bola" , <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/normurod-norqobilov-1953/normurod-norqobilov-sut-sotuvchi-bola-hikoya>

3. "Girl". The New Yorker. 19 June 1978. Retrieved 2016-03-08.
4. Bailey, Carol (October 2010). "Performance and the Gendered Body in Jamaica Kincaid's 'Girl' and Oonya Kempadoo's Buxton Spice". Academic Source Complete. Retrieved March 8, 2016.

